

Балацька О.Б.

кандидат політичних наук,

докторант кафедри політології та правознавства

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

ТЕРОРИЗМ У СУЧАСНОМУ СВІТІ: ТЕНДЕНЦІ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ¹

Тероризм – одна з найактуальніших глобальних проблем ХХІ століття. Розповсюдження тероризму є відбиттям загальносвітової тенденції зростання рівня політичного насилля, що становить один із наслідків геополітичної нестабільності сучасного світу. Особливого поширення набуває політичне насилля низької і середньої інтенсивності, такі його форми, як внутрішньодержавні, інтернаціоналізовані, асиметричні, іррегулярні збройні конфлікти, а також локальні й обмежені війни. Одним із проявів даного процесу є й активізація тероризму.

Сучасний тероризм має глобальний, транскордонний характер і світові масштаби розповсюдження. На думку українського науковця Радмили Войтович, глобальний тероризм реалізується на двох рівнях – міжнародному і транснаціональному. Міжнародний тероризм характеризується тим, що «виходить за межі локальних конфліктів» і має на увазі взаємодію локальних терористичних груп різних держав. Особливістю транснаціонального тероризму є його транскордонний, детериторіальний характер. Відсутність територіальної локалізації сприяє формуванню єдиної транснаціональної мережі терористичних осередків [1, с. 9–10].

Поширення тероризму прямо пов'язано з рівнем політичного насилля в державі чи регіоні. Згідно з дослідженнями Інституту економіки і миру, висока терористична активність, як правило, спостерігається в тих країнах, де актуальними є й інші форми політичного насилля – державний терор, внутрішній або зовнішньополітичний збройний конфлікт, обмеження свобод і систематичні порушення прав людини, дискримінація, а також наявна

¹ Публікація містить результати досліджень, проведених при грантовій підтримці Державного фонду фундаментальних досліджень за конкурсним проектом Ф-71.

політична нестабільність і відсутність поваги до міжнародних організацій [5, с. 5].

Розповсюдження тероризму в глобальному масштабі виявляється, насамперед, у постійному збільшенні кількості терористичних організацій. Так, список іноземних терористичних організацій, який складає Бюро Держдепартаменту США по боротьбі з тероризмом, щорічно поповнюється і на даний момент містить 60 суб'єктів [4]. За час існування списку з 1997 року з нього було виключено лише 12 угруповань. Зараз до нього внесені найнебезпечніші терористичні організації світу – «Аль-Каїда», «Ансар аль-Дін», «Боко Харам», «Джундалла», «Індійські моджахеди», «Ісламська держава Іраку та Леванту», «Палестинський ісламський джихад», «Техрік-е Талібан Пакистан», «Тигри звільнення Таміл-Ілама», ХАМАС, «Харакат аш-Шабаб», «Хізбалла» та багато інших. Останнім часом до списку були долучені такі організації, як «Ансар аль-Шаріа», «Джайч Ріджал аль-Таріка аль-Накшбандія», «ІДІЛ-Лівія», «ІДІЛ-Хорасан», «Рада моджахедів шури в околицях Єрусалиму», «Фронт ан-Нусра».

«Чорні списки» терористичних організацій мають Австралія, Індія, Канада, Росія. Один з найбільших переліків заборонених терористичних груп прийнятий у Великій Британії. Станом на липень 2016 року до нього входять 70 міжнародних організацій, що заборонені відповідно до Закону про боротьбу з тероризмом 2000 року, і 14 північноірландських угруповань. Тоді як, наприклад, у 2010 році до нього входило лише 55 суб'єктів [6].

Подібні списки мають також провідні міжнародні організації. Так, санкційний перелік відносно ІДІЛ (ДАІШ) і «Аль-Каїди» Ради Безпеки ООН на 25 жовтня 2016 року включає 255 фізичних і 75 юридичних осіб. А список Євросоюзу містить десять фізичних осіб і 22 організації та групи [2; 3].

Незважаючи на зростання уваги міжнародного співтовариства до проблеми поширення тероризму в сучасному світі, єдиний список терористичних організацій відсутній, що створює суттєві проблеми для координації зусиль із боротьби з тероризмом на глобальному рівні та не виключає можливості політизації процесу прийняття рішень щодо внесення (чи невнесення) тих чи інших угруповань до «чорних списків».

Разом зі збільшенням кількості терористичних угруповань значно активізується їхня діяльність. Згідно з Глобальним індексом тероризму терористична активність у 2014 році підвищилася на 80%, досягнувши рекордно високого рівня. З початку XXI століття смертність від тероризму зросла в дев'ять разів – з 3329 чоловік у 2000 році до 32685 чоловік у

2014 році. А найбільш стрімке збільшення кількості смертей відбулося з 2013 по 2014 роки, адже у 2013 році від тероризму загинуло майже вдвічі менше людей – 18111 чоловік. При цьому значно почастишали випадки загибелі приватних осіб – на 172%. У цілому за останні 15 років відбулося більше ніж 61000 терористичних актів, які унесли понад 140000 життів [5, с. 4, 33].

Найсмертоносною терористичною організацією сучасності є ісламістська організація «Боко Харам». Кількість жертв «Боко Харам» у 2014 році збільшилася на 317% – до 6644 осіб. Іншою організацією, руйнівна діяльність якої набула величезних масштабів, стала «Ісламська Держава» (попередня назва – «Ісламська держава Іраку та Леванту»), жертвами якої в 2014 році стали 6073 людини. На рахунку терористів «Ісламської Держави» також як мінімум 20000 смертей, що сталися під час бойових дій. Разом «Боко Харам» та «Ісламська Держава» несуть відповідальність за 51% усіх смертей від тероризму [5, с. 4].

Активізація тероризму супроводжується розширенням географії його розповсюдження. Із 162 досліджуваних країн у 2014 році терористичні інциденти сталися в 93 державах (у 2013 році – 88 державах), а у 67 країнах теракти мали наслідком людські жертви. Разом з цим збільшилася кількість держав з високим рівнем тероризму: країн, в яких кількість жертв тероризму перевищила 500 осіб, стало більше на 120% – з п'яти в 2013 році до 11 в 2014 році. Однак основна частина терористичної активності традиційно сконцентрована в декількох країнах. Так, найбільш небезпечними державами сучасності є Афганістан, Ірак, Нігерія, Пакистан і Сирія. Саме в цих країнах у 2014 році сталося 78% смертей і 57% терористичних атак. Особливо високі показники тероризму спостерігаються в Нігерії та Іраку, на які припало 53% смертельних випадків. Найбільш стрімке зростання терористичної активності, а разом з цим і кількості жертв тероризму, відбулося в Нігерії, де активно діють два з п'яти найнебезпечніших терористичних угруповань – «Боко Харам» і бойовики фулані. В цій країні смертність від тероризму зросла в 2014 році на 300% від рівня 2013 року – до 7512 жертв. А країною з найбільшим рівнем тероризму продовжує залишатися Ірак, де смертність від тероризму досягає рекордно високих для окремої країни показників. Так, у 2014 році жертвами терористів у цій країні стали 9 929 чоловік, що на 55% більше ніж у попередньому році [5, с. 4, 14, 20].

Таким чином, сучасний тероризм є транскордонним, здебільшого має ісламістський характер і характеризується значною активізацією. Рівень

терористичної загрози надзвичайно підвищився в останнє десятиліття і продовжує зростати. Цей процес виражається, насамперед, у постійному збільшенні кількості терористичних організацій, активізації їхньої руйнівної діяльності, підвищенні інтенсивності та масштабності терористичних атак, зростанні кількості жертв терактів, поширенні географії розповсюдження тероризму. Дані обставини вказують на надзвичайну актуалізацію транснаціональної терористичної загрози в сучасному світі, що потребує інтенсифікації колективних зусиль щодо вирішення цієї глобальної проблеми.

Література

1. Войтович Р. Глобальний тероризм як виклик суспільному розвитку / Р. Войтович // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2010. – № 4. – С. 5 – 17.
2. Санкционный перечень в отношении ИГИЛ (ДАИШ) и «Аль-Каиды» [Электронный ресурс] // Совет безопасности ООН : [официальный сайт]. – Режим доступа : https://www.un.org/sc/suborg/ru/sanctions/1267/aq_sanctions_list (дата обращения: 5 ноября 2016). – Загл. с экрана.
3. Council Decision (CFSP) 2016/1136 of 12 July 2016 updating the list of persons, groups and entities subject to Articles 2, 3 and 4 of Common Position 2001/931/CFSP on the application of specific measures to combat terrorism, and repealing Decision (CFSP) 2015/2430 [Electronic resource] // EUR-Lex. Access to European Union law : [website]. – Available at : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016D1136> (accessed 5 November 2016). – Title from the screen.
4. Foreign Terrorist Organizations [Electronic resource] // U.S. Department of State : [official website]. – Available at : <http://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm> (accessed 3 November 2016). – Title from the screen.
5. Global Terrorism Index 2015 [Electronic resource] / The Institute for Economics and Peace. – Available at : <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2015/11/2015-Global-Terrorism-Index-Report.pdf> (accessed 6 November 2016). – Title from the screen.
6. Proscribed Terrorist Organisations [Electronic resource] / Home Office // GOV.UK [official website]. – Available at : <https://www.gov.uk/government/publications/proscribed-terror-groups-or-organisations--2> (accessed 5 November 2016). – Title from the screen.